

Ενδοδερμική χορήγηση φαρμάκου

4η Υγειονομική Περιφέρεια Μακεδονίας, Θράκης

Όροι Χρήσης

Το πρωτόκολλο νοσηλευτικής πρακτικής, που ακολουθεί, αναπτύχθηκε από κλινικούς νοσηλευτές της 4^{ης} ΥΠΕ, πρωταρχικά για εφαρμογή στα νοσηλευτικά τμήματα της οικείας περιφέρειας.

Περιγράφει τον τρόπο προσέγγισης και διαχείρισης κάποιων κοινών ή περισσότερο πολύπλοκων καταστάσεων, που μπορεί να προκύψουν κατά την παροχή νοσηλευτικής φροντίδας. Η ανάπτυξή του βασίστηκε, όπου ήταν δυνατόν, στα στάδια της νοσηλευτικής διεργασίας (νοσηλευτική εκτίμηση, διάγνωση, σκοποί, παρεμβάσεις-αιτιολόγηση και εκτίμηση αποτελέσματος).

Παρέχει σχετικά περιορισμένες πληροφορίες, αναφορικά με την αιτιολογία και το θεωρητικό υπόβαθρο των καταστάσεων που περιγράφει, καθώς ο πρωταρχικός σκοπός ανάπτυξής του δεν υπήρξε η θεωρητική κατάρτιση, αλλά η υποστήριξη και τεκμηρίωση της νοσηλευτικής πρακτικής.

Κάθε πρωτόκολλο νοσηλευτικής πρακτικής εκπορεύεται από τα επαγγελματικά δικαιώματα των νοσηλευτών (ΠΔ 351/89), αλλά και των δικαιωμάτων των ασθενών όπως αυτά ορίζονται από τις διατάξεις του νόμου 2071/92.

Για την ανάπτυξή του συνεργάστηκαν κλινικοί νοσηλευτές από διάφορα τμήματα και ειδικότητες. Σε κάθε περίπτωση, υπήρξε προσπάθεια για επίτευξη ομοφωνίας μεταξύ των συμμετεχόντων και της επιτροπής νοσηλευτικών πρωτοκόλλων. Ωστόσο, οι κατευθυντήριες οδηγίες που παρέχονται δεν αντιπροσωπεύουν απαραίτητα όλους τους εμπλεκόμενους στη διαδικασία.

Το πρωτόκολλο που ακολουθεί δεν υποδεικνύει τον αποκλειστικό τρόπο παροχής νοσηλευτικής φροντίδας, χαράσσει όμως, οπωσδήποτε, το γενικό πλαίσιο. Μικρές διαφοροποιήσεις που λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες του κάθε ασθενούς, μπορεί να είναι αποδεκτές ή και απαραίτητες. Ανάλογες διαφοροποιήσεις μπορεί να προκύψουν και από καταστάσεις ή συνθήκες που δεν μπορούν να προβλεφθούν από την παρούσα έκδοση.

Το πρωτόκολλο υπόκειται σε αναθεώρηση κάθε δύο χρόνια, εκτός αν νεότερα επιστημονικά δεδομένα ή τα αποτελέσματα από την αξιολόγηση της εφαρμογής του, ορίζουν διαφορετικά. Με δεδομένο τον περιορισμό των ανθρώπινων πόρων, η ομάδα ελέγχου και αξιολόγησης δεσμεύεται να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για συστηματική αξιολόγηση και περιοδική επικαιροποίηση του πρωτοκόλλου.

Ενδοδερμική χορήγηση φαρμάκου

Πρωτόκολλο της 4^{ης} Υγειονομικής Περιφέρειας Μακεδονίας & Θράκης

Ημερομηνία έγκρισης:

1/10/2012

Ημερομηνία αναθεώρησης:

1/10/2014

Οκτώβριος 2012

© 2012 4^η ΥΠΕ.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται αναδημοσίευση της έκδοσης σε οποιαδήποτε μορφή, ολόκληρης ή μέρους αυτής, χωρίς την έγγραφη εξουσιοδότηση του εκδότη

All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior permission of the Publishers

Ενδοδερμική χορήγηση φαρμάκου

Εισαγωγή – Ορισμός

Ενδοδερμική (*Intradermal : ID*) χορήγηση είναι η είσοδος φαρμάκου με βελόνα και σύριγγα στο χόριο του δέρματος, το οποίο είναι η δεύτερη στη σειρά στοιβάδα, ακριβώς κάτω από την επιδερμίδα.

Η ενδοδερμική οδός χορήγησης είναι η βραδύτερη οδός απορρόφησης του φαρμάκου από όλες τις παρεντερικές οδούς. Το σημείο έγχυσης είναι κυρίως, η εσωτερική επιφάνεια του αντιβραχίου, με εξαίρεση για κάποιες περιπτώσεις το ραχιαίο τμήμα του άνω βραχίονα (περιοχή κατάφυσης δελτοειδούς μυός) και το άνω τμήμα της πλάτης.

Ενδείξεις Εφαρμογής

Χρησιμοποιείται για **διαγνωστικούς σκοπούς**, όπως το τεστ φυματίνης, για ελέγχους ευαισθησίας (τεστ προσδιορισμού ευαισθησίας σε διάφορες ουσίες), καθώς και για **πρωτογενή πρόληψη** (εισαγωγή εμβολίων π.χ. εμβόλιο λύσσας, εμβόλιο ευλογιάς κ.τ.λ.). Το πλεονέκτημα από τη χορήγηση φαρμάκων μέσω αυτής της οδού, είναι ότι η αντίδραση του σώματος στις ουσίες είναι άμεσα ορατή και οι βαθμοί αντίδρασης διακρίνονται μέσω συγκριτικής μελέτης.

Νοσηλευτική Εκτίμηση

Η νοσηλευτική εκτίμηση πριν την εφαρμογή του πρωτοκόλλου θα πρέπει να εστιάζει στα εξής:

- ◆ Ιατρική οδηγία αναφορικά με την ποσότητα της ουσίας που θα χορηγήσουμε.
- ◆ Προηγούμενες αλλεργίες στη συγκεκριμένη δραστική ουσία.
- ◆ Λεπτομερής καταγραφή της δερμοαντίδρασης στο χρόνο που απαιτείτε.
- ◆ Χρόνος που απαιτείται να εξελιχθεί η δερμοαντίδραση, για τον απαραίτητο έλεγχο διαπίστωσης και εκτίμησης του αποτελέσματος (γίνεται ανάλογη σύσταση στον ασθενή).
- ◆ Ικανότητα ασθενούς για συνεργασία.

Νοσηλευτική Διάγνωση

Η νοσηλευτική διάγνωση θα μπορούσε να περιλαμβάνει τα παρακάτω:

- ◆ Άγχος.
- ◆ Έλλειμμα γνώσεων.
- ◆ Φόβος.
- ◆ Διαταραγμένη θερμοκρασία σώματος, κίνδυνος για λοίμωξη.

Αναμενόμενα αποτελέσματα παρέμβασης

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα θα μπορούσαν να συνοψισθούν στα παρακάτω:

- Αναμενόμενα αποτελέσματα παρέμβασης (δερμοαντίδρασης) με απουσία γενικευμένων-συστηματικών ανεπιθύμητων ενεργειών.

- ☑ Πλήρης ενημέρωση και κατανόηση του ασθενούς για την ανάγκη καθορισμένης ημερομηνίας προσέλευσης και πάλι για έλεγχο και εκτίμηση του αποτελέσματος της δερμοαντίδρασης.

Απαραίτητο υλικό

- ☑ Μεταλλικός δίσκος ή τροχήλατο φαρμάκων.
- ☑ Κάρτα νοσηλείας ή ντοσιέ ιατρικών οδηγιών.
- ☑ Τα προς χορήγηση φάρμακα.
- ☑ Μικρή ειδική σύριγγα και λεπτή βελόνα ή σύριγγα ινσουλίνης.
- ☑ Τολύπιο βάμβακος ή γάζα.
- ☑ Αντισηπτικό αλκοολούχο διάλυμα.
- ☑ Νεφροειδές.
- ☑ Γάντια ελαστικά μη αποστειρωμένα.

Εφαρμογή πρωτοκόλλου

Ενδοδερμική Χορήγηση Φαρμάκου

I. Φάση Προετοιμασίας

Ενέργεια

Αιτιολόγηση

1. Πραγματοποιήστε υγιεινή των χεριών.	Πρόληψη οριζόντιας μετάδοσης λοιμώξεων.
2. Ελέγξτε την ιατρική οδηγία (το σωστό φάρμακο, στο σωστό ασθενή, στη σωστή δόση, τη σωστή ώρα, από τη σωστή οδό και με την σωστή τεχνική χορήγησης).	Πρόληψη σφαλμάτων.
3. Ελέγξτε την ημερομηνία λήξης των φαρμάκων τη στιγμή που τα παίρνετε από το φαρμακείο. (Μία φορά τον μήνα ελέγχονται οι ημερομηνίες λήξης απ' όλα τα φάρμακα και με ευθύνη του/της προϊσταμένου/νης).	Διπλός έλεγχος για την διασφάλιση θεραπευτικού αποτελέσματος.
4. Οργανώστε το υλικό.	Προαγωγή της αποτελεσματικότητας.
5. Πραγματοποιήστε υγιεινή των χεριών.	Πρόληψη οριζόντιας μετάδοσης λοιμώξεων.
6. Φορέστε γάντια ελαστικά μη αποστειρωμένα.	Κάποια φάρμακα είναι τοξικά ή μπορεί να προκαλέσουν αλλεργικές αντιδράσεις.
7. Αναρρόφηση φαρμάκου από flacon.	(Βλέπε αντίστοιχο πρωτόκολλο).
8. Αναρρόφηση φαρμάκου από αμπούλα.	(Βλέπε αντίστοιχο πρωτόκολλο).

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΑΓΡΥΠΝΗΣΗ

Εξασφαλίστε την αφαίρεση όλων των φυσαλίδων από την σύριγγα πριν την εκτέλεση της ένεσης, τόσο για τη μείωση του πόνου όσο και για την αποφυγή της αλλοίωσης των αποτελεσμάτων.

9. Αφαιρέστε τα γάντια και απορρίψτε κατάλληλα.	Πρόληψη μετάδοσης μικροοργανισμών.
10. Πραγματοποιήστε υγιεινή των χεριών.	Πρόληψη οριζόντιας μετάδοσης λοιμώξεων.

II. Φάση Εκτέλεσης

11. Πραγματοποιήστε υγιεινή των χεριών.	Πρόληψη οριζόντιας μετάδοσης λοιμώξεων.
12. Οργανώστε το υλικό.	Προαγωγή της αποτελεσματικότητας.
13. Επιβεβαιώστε την ταυτότητα του ασθενή.	Πρόληψη λάθους.
14. Εξηγήστε τη διαδικασία στον ασθενή και εξασφαλίστε πληροφορημένη συναίνεση.	Αύξηση της συνεργασίας, μείωση του άγχους.

<p>15. Εξασφαλίστε την ιδιωτικότητα, (εάν απαιτείται), ανάλογα την θέση του σημείου έγχυσης.</p>	<p>Μείωση του άγχους. <i>(Η θέση του σημείου έγχυσης της ενδοδερμικής, δεν απαιτεί πάντα ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα αυτό.)</i></p>
<p>16. Φορέστε γάντια ελαστικά μη αποστειρωμένα.</p>	<p>Τα γάντια δρουν ως φραγμός και προστατεύουν τα χέρια του νοσηλευτή από τυχαία έκθεση σε αίμα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας χορήγησης της ένεσης.</p>
<p>17. Επιλέξτε μια περιοχή, η οποία δεν θα έχει έντονα έλκη, ερεθισμούς ή τριχοφυΐα.</p>	<p>Οι τρίχες, τα έλκη και οι ερεθισμοί πιθανόν να παρέμβουν στις αξιολογήσεις των δερματικών αλλαγών στην περιοχή.</p>
<p>18. Κάντε έκταση ή κάμψη του αγκώνα και τοποθετήστε το αντιβράχιο πάνω σε μία επίπεδη επιφάνεια. Επιλέξτε την περιοχή που βρίσκετε: τρία με τέσσερα δάχτυλα πλάτος κάτω την άρθρωση του αγκώνα και ένα χέρι πλάτος πάνω από τον καρπό.</p>	<p>Η σωστή θέση προάγει την σωστή τεχνική χορήγησης, την μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και άνεση του ασθενούς.</p>
<p>19. Κάντε καλή αντισηψία του δέρματος με τολύπιο βάμβακος ή γάζα εμποτισμένα με αλκοολούχο αντισηπτικό διάλυμα. Εφαρμόστε κυκλικές κινήσεις από το κέντρο προς την περιφέρεια. Αφήστε το διάλυμα να στεγνώσει 30'' - 40'' .</p>	<p>Μείωση πιθανότητας μόλυνσης.</p>
<p>20. Κρατήστε την γάζα ή το τολύπιο βάμβακος ανάμεσα στο τρίτο και τέταρτο δάχτυλο του βοηθητικού χεριού.</p>	
<p>21. Αφαιρέστε το καπάκι της βελόνας.</p>	
<p>22. Κρατήστε την σύριγγα ανάμεσα στο δείκτη και αντίχειρα του κύριου χεριού εργασίας.</p>	
<p>23. Με το δείκτη και αντίχειρα του βοηθητικού χεριού τεντώστε και κρατήστε σταθερά τεντωμένο το δέρμα στο σημείο της έγχυσης.</p>	<p>Το τεντωμένο δέρμα παρέχει εύκολη πρόσβαση της βελόνας..</p>
<p>24. Τοποθετήστε τη βελόνα σχεδόν επίπεδα προς το δέρμα του ασθενή (γωνία 10°-15°), με την κλίση της ακμής της προς τα πάνω και εισάγετέ την στο δέρμα ώστε η άκρη της να είναι ορατή μέσω του δέρματος. Εισάγετε τη βελόνα μόνο κατά 3mm (περίπου το 1/8 της ίντσας).</p>	<p>Η εισαγωγή ενδοδερμικά στον ιστό, γίνεται όταν η βελόνα συγκρατείται όσο το δυνατόν πιο παράλληλα στο δέρμα και εισάγεται περίπου κατά 3mm (το 1/8 της ίντσας).</p>
<p>ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΑΓΡΥΠΝΗΣΗ</p> <p>Μην τοποθετείτε τον δείκτη και τον αντίχειρα κάτω από την σύριγγα κατά την εισαγωγή της βελόνας. Αυξάνουν τη γωνία εισαγωγής κατά 15°. Τοποθετήστε τα δάχτυλα στο πλάι της σύριγγας.</p>	
<p>25. Συνεχίστε να κρατάτε την σύριγγα με το ίδιο χέρι.</p>	
<p>26. Απελευθερώστε το βοηθητικό χέρι από το</p>	

τέντωμα του δέρματος.

27. Με το ελεύθερο βοηθητικό χέρι πιέστε το έμβολο ν' αρχίσει η χορήγηση του παράγοντα.

28. Εισάγετε τον παράγοντα αργά, ενώ παρακολουθείτε αναμένοντας την εμφάνιση ενός μικρού επάρματος ή φυσαλίδας (μοιάζει με τσίμπημα κουνουπιού). Αν δεν εμφανιστεί, απομακρύνεται την βελόνα και προσπαθήστε ξανά.

29. Απομακρύνετε τη βελόνα ενώ τοποθετείτε την γάζα ή το τούλιπο πάνω στο σημείο εγχύσεως απαλά και χωρίς πίεση.

Υποστηρίζοντας τους ιστούς γύρω από το σημείο της έγχυσης ελαχιστοποιούμε την ενόχληση κατά την διάρκεια απομάκρυνσης της βελόνας.

30. Μην κάνετε μάλαξη στο σημείο μετά την αφαίρεση της βελόνας.

Η μάλαξη μπορεί να δράσει στο σημείο της ένεσης και να επιδράσει στα αποτελέσματα της εξέτασης λόγω της κατανομής του φαρμάκου στον υποδόριο ιστό.

31. Απορρίψτε βελόνα και σύριγγα στο ειδικό δοχείο, χωρίς να βάλετε ξανά το καπάκι της βελόνας.

Αποφυγή πιθανού τραυματισμού του προσωπικού.

32. Αφαιρέστε τα γάντια και απορρίψτε κατάλληλα.

Πρόληψη μετάδοσης μικροοργανισμών.

33. Πραγματοποιήστε υγιεινή των χεριών.

Πρόληψη οριζόντιας μετάδοσης λοιμώξεων.

34. Ενημερώστε και υπογράψτε την κάρτα νοσηλείας.

Η ακριβής τεκμηρίωση είναι απαραίτητη για την πρόληψη λαθών.

35. Παρατηρήστε την περιοχή για ενδείξεις αντίδρασης σε τακτά διαστήματα, συνήθως σε 24 ή 72 ώρες. Ενημερώστε τον ασθενή για αυτό τον έλεγχο. Σε ορισμένες υπηρεσίες ζωγραφίζεται ένας κύκλος γύρω από το σημείο της ένεσης.

Αναγνωρίζεται εύκολα το σημείο της ένεσης και είναι δυνατή η προσεκτική παρακολούθηση της συγκεκριμένης περιοχής.

Αξιολόγηση Παρέμβασης

Βαθμός κατά τον οποίο επιτεύχθηκαν τα επιθυμητά αποτελέσματα που διατυπώθηκαν κατά τη φάση του σχεδιασμού.

Νοσηλευτική Τεκμηρίωση

Στην κάρτα νοσηλείας του ασθενούς θα μπορούσαν να σημειωθούν τα παρακάτω:

- Το όνομα, το επώνυμο και το δωμάτιο του ασθενή.
- Ημερομηνία και ώρα χορήγησης.
- Το φάρμακο και η μορφή του.
- Η δόση και η συχνότητα χορήγησης του φαρμάκου.
- Ονοματεπώνυμο ιατρού που έδωσε την εντολή για χορήγηση φαρμάκου.
- Εκτίμηση του σημείου της ένεσης (έλκη, αποχρωματισμοί κ.τ.λ.).
- Συνεργασία του ασθενή.

Βιβλιογραφικές Πηγές

- Brookside Associates 2007, Administer Intramuscular, Subcutaneous, and Intradermal Injections, Lesson 2: Procedures for Administering the Three Types of Injections, Brookside Associates Multimedia Edition, viewed 2 September 2012, <http://www.brooksidepress.org/Products/Administer_IM_SQ_and_ID_Injections/lesson_2_Section_3>.
- Burke, K & Lemone, P 2004, *Παθολογική- Χειρουργική Νοσηλευτική. Κριτική Σκέψη κατά τη Φροντίδα του Ασθενούς*, Τόμος Ι, 3^η Έκδοση, Εκδόσεις Λαγός, Αθήνα.
- Burke, K & Lemone, P 2004, *Παθολογική- Χειρουργική Νοσηλευτική. Κριτική Σκέψη κατά τη Φροντίδα του Ασθενούς*, Τόμος ΙΙ, 3^η Έκδοση, Εκδόσεις Λαγός, Αθήνα.
- College of Licensed Practical Nurses of Alberta 2006, Intradermal Medication Module For Licensed Practical Nurses, CLPNA, viewed 30 August 2012, <http://www.clpna.com/Portals/0/Files/ed_IDModuleAug06.pdf>.
- Endacott, R, Jevon, P & Cooper, S 2009, *Clinical Nursing Skills, Core and Advanced*, 1st edn, Oxford University Press, New York.
- Rosdahl, CB & Kowalski MT 2008, *TextBook of Basic Nursing, Practical Nursing*, 9th edn, Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.
- Smith-Temple, J & Johnson, JY 2002, *Nurse's guide to clinical procedures*, 4th edn, Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.
- Αθανάτου, Ε 2004, *Κλινική Νοσηλευτική. Βασικές και ειδικές νοσηλείες*, Έκδοση ΙΕ', Ιατρικές Εκδόσεις Παρισιάνος, Αθήνα.
- Ακριτοπούλου, Δ 2003, *Παθολογική και Χειρουργική Νοσηλευτική Ι*, Σημειώσεις Κλινικού Εργαστηρίου Γ' Εξαμήνου, Τμήμα Νοσηλευτικής, Θεσσαλονίκη.
- Γεωργιάδης, Α 2011, *Η απορρόφηση των φαρμάκων*, myoskeletiko.com, προσπελάσιμο 28 Απριλίου 2011, <<http://www.myoskeletiko.com/farmaka/myoskeletiko-vivlio-farmakologiki-vasi-farmakeftikou-marketing/myoskeletiko-farmakokinhtikh/i-aporrofisiton-farmakon-e-georgiadis.html>>.
- Καραγιαννίδου, Σ, Ντομπρίδου, Σ, Σαμαρά, Α 1996, *Νοσηλευτική Τέχνη, Ενδείξεις- Τεχνικές- Διαδικασίες, Βασικές Νοσηλείες*, Τόμος Ι, Εκδόσεις Σιώκης Α, Θεσσαλονίκη.